

РОЗВИТОК УПРАВЛІНСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРЕВЕНТИВНОЇ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ

Статтю присвячено проблемі розвитку управлінських якостей майбутніх соціальних працівників шляхом впровадження превентивної системи виховання студентів. З метою усунення недоліків традиційної системи навчання, пов'язаних з недостатнім рівнем готовності до превентивної діяльності майбутніх соціальних працівників, запропоновано розроблену нами модель, яка дозволяє цілеспрямовано розвивати здатність студентів до ефективної превентивної діяльності, що підтверджують дослідження, виконані протягом декількох років.

***Ключові слова:** управлінські якості, модель готовності до превентивної діяльності, майбутні соціальні працівники.*

Вступ. У системі освіти майбутніх соціальних працівників психолого-педагогічна підготовка посідає одне з провідних місць. Сучасною проблемою для майбутніх працівників соціальної сфери є необхідність формування професійно важливих компетенцій, досягнення яких можливе шляхом удосконалення циклу соціально-гуманітарних дисциплін. Доречні, на нашу думку, слова А. Капської: «Успішно реалізовувати соціальну політику і належно вести соціально-психологічну роботу можуть лише люди, які відповідають певним професійно-якісним характеристикам» [4]. Професія соціального працівника передбачає втручання соціальної роботи у відносини людей із їх оточенням, що сприяє позитивним соціальним змінам, вирішенню проблем у стосунках між людьми, мобілізації їх особистісного потенціалу. «Місія соціальної роботи полягає в тому, щоб кожна людина була в змозі реалізувати свій потенціал, вести повне, насичене життя, щоб відвернути дисфункції соціальних відносин» [7].

Для того, щоб майбутній соціальний працівник був здатним реалізовувати принципи превентивної діяльності в майбутній професійній діяльності, він повинен мати певні управлінські якості й високий рівень професійної підготовки. Тому очевидно, що в процесі підготовки кваліфікованого фахівця соціальної сфери ми повинні забезпечити формування розвинутої особистості з високим рівнем готовності її до превентивної діяльності, що забезпечує розвиток управлінських якостей майбутніх соціальних працівників. Набувши цих якостей, майбутній соціальний працівник зможе визначити оптимальну стратегію соціально-адекватної превентивної поведінки, що дозволить підвищити ефективність превентивної діяльності, уникаючи конфліктних ситуацій між різними категоріями клієнтів.

Тому подальшу дослідну роботу пов'язуємо з розвитком управлінських якостей майбутніх соціальних працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні ідеї превентивного підходу в освіті, в громадських організаціях, навчальних закладах різних рівнів акредитації, соціальних службах розвивають В. М. Оржеховська, Н. Ю. Максимова, С. В. Толстоухова, М. М. Окаринський та інші. Значний внесок у розробку теорії виховання студентів зроблено сучасними вітчизняними психологами (В. В. Рибалка, Г. О. Балл, Г. С. Костюк, С. Д. Максименко, В. А. Семиченко) і педагогами (І. Д. Бех, В. М. Оржеховська, І. Я. Зязюн, О. М. Пехота, С. О. Сисоєва та інші).

Одному з напрямів вирішення завдань удосконалення управлінської підготовки майбутніх фахівців, пов'язаному з розвитком лідерських якостей і формуванням технічної еліти, присвячено дослідження Л. Л. Товажнянського, С. В. Мельника, І. Ф. Прокопенко, О. Г. Романовського. За межами досліджень залишаються питання готовності майбутніх соціальних працівників до виконання ними управлінських функцій у рамках своїх професійних обов'язків і відповідні шляхи та засоби її розвитку.

Специфіка функцій майбутніх соціальних працівників вимагає органічного єднання особистісних та професійних якостей, широкої освіченості, а тому підготовка таких фахівців має ґрунтуватися на тлі практичного людинознавства. Професійні стандарти, що визначають вимоги до таких фахівців, базуються на кодексі етики, який ґрунтується на фундаментальних загальнолюдських цінностях, враховує гідність та унікальність кожної особистості, її права й можливості. На вирішення цієї проблеми й орієнтована концепція формування гуманітарно-технічної еліти, розроблена в НТУ «ХТІ». Гуманізація діяльності майбутнього спеціаліста полягає

в тому, що постулати гуманізму утверджуються у свідомості людини й прийняття аморальних рішень стає неможливим [6]. Особливо це важливо в діяльності соціальних працівників як майбутніх управлінців.

Мета дослідження. Висвітлити умови та засоби розвитку управлінських якостей майбутніх соціальних працівників шляхом впровадження превентивної системи виховання.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження:**

1. Визначити значення управлінських якостей майбутніх соціальних працівників у професійній діяльності.

2. Розробити модель готовності до превентивної діяльності майбутніх соціальних працівників.

Виклад матеріалу дослідження. Дослідження з формування управлінських якостей виконувалися в університеті під час професійно-практичної підготовки майбутніх соціальних працівників. Важливе значення в підготовці сучасного фахівця соціальної сфери мають гуманітарні дисципліни. Саме вони розвивають у людини такі якості, як порядність, вміння співчувати. Тому ВНЗ повинен готувати не тільки фахівця, а й освічену інтелегентну людину [1]. Створюючи систему підготовки сучасного соціального працівника, необхідно приділяти більше уваги розвитку його особистісного потенціалу, створювати сприятливі умови для його самореалізації. Особлива значущість фундаментального «набору» психолого-педагогічних знань у майбутній професійній діяльності соціальних працівників як керівників дає підставу стверджувати, що специфіка цієї діяльності полягає в педагогічному супроводі (забезпеченні) процесу соціальних відносин у всіх сферах життєдіяльності суспільства. У широкому значенні йдеться про пробудження в майбутніх фахівців духовно-моральних якостей: толерантності, готовності приймати відповідальні рішення, прагнення до самоосвіти, самореалізації особистості [2].

Формування духовності, удосконалення й розвиток моральних цінностей у студентів завжди було актуальним, але сьогодні ця актуальність набула особливого характеру.

Те, як людина ставиться до довкілля, людей, самої себе, як вона уявляє своє місце в житті суспільства, її участь у громадському житті колективу – це ті риси, які повинні складати моральну характеристику майбутнього соціального працівника, тому що саме в цих рисах безпосередньо відбивається світогляд, моральні переконання людини, її погляди й устремління. Проблема підвищення якості управлінської підготовки майбутніх соціальних працівників визначається двома чинниками. По-перше, структура професійної діяльності зазначених фахівців містить виконання превентивних, технологічних та управлінських функцій. По-друге, освоєння сутності управлінської діяльності можливе тільки під час здійснення практичних дій, спрямованих, наприклад, на досягнення тих чи інших цілей, запропонованих у проблемній навчальній ситуації. Крім знання теорії, фахівцю потрібно володіти навчальними і професійно-практичними вміннями та

навичками. Компетентність в управлінській діяльності необхідна не тільки професіоналам, а й фахівцям найрізноманітніших професій [3]. Невміння будувати відносини з партнерами, клієнтами, працювати з людьми та колективами з урахуванням особливостей різних груп і соціальних ситуацій, у яких вони знаходяться, створювати атмосферу комфортності, бажання працювати, учитися – усе це завдає шкоди в досягненні цілей і якісних результатів у діяльності фахівця будь-якої сфери [8]. Сьогодні саме управлінська готовність з орієнтацією на моральні, гуманістичні, виховні принципи та цілі превентивної педагогіки стають пріоритетними в загальній професійній компетентності майбутніх соціальних працівників. Принципи превентивної освіти засвоюються завдяки опануванню соціальних цінностей відповідно до провідної діяльності. За такого підходу у визначенні змісту й способів організації превентивного навчання й виховання слід орієнтуватися на види економічної діяльності, які є типовими для віку, соціальної ситуації розвитку та є професійними орієнтирами. Превентивна освіта в концепції проблемного навчання сприяє активному розвитку психологічних якостей і визначає готовність самостійно розв'язувати проблеми, які виникають у конкретній життєвій ситуації. Важливою функцією превентивної освіти є розвиток здатності нестандартно мислити, використовувати набуті знання, навички й уміння для розв'язання будь-яких професійних проблем [5]. Порушення в останні десятиріччя традиційних для України механізмів соціального регулювання і взаємодії потребує перегляду поведінки людей, осмислення того, що відбувається з людиною, яка логіка зміни подій, який механізм самозахисту й загальнодержавної підтримки людей. Для усунення недоліків традиційної системи навчання, пов'язаних з недостатнім рівнем готовності до превентивної діяльності майбутніх соціальних працівників пропонується розроблена модель (рис. 1.), яка дозволяє цілеспрямовано розвивати здатність студентів до ефективної превентивної діяльності, що підтверджують дослідження, виконані протягом декількох років.

Висновки. В умовах традиційної системи навчання сформованість у студентів управлінських умінь виявляється недостатньою для ефективної практичної діяльності в майбутньому. У навчальному процесі вищої школи не приділяється належної уваги формуванню готовності до превентивної діяльності майбутніх соціальних працівників, яка сприяє розумінню значущості управлінських умінь для майбутньої успішної професійної діяльності. У процесі розвитку відповідних умінь негативним є те, що в навчальних планах недостатньо часу виділяється на вивчення превентивної педагогіки. Поверхневі знання, уривчасті відомості та відсутність розуміння самої суті засвоєного матеріалу призводять до невідання розв'язувати конкретні практичні ситуації в професійній діяльності на виробництві.

Рис. 1. Модель готовності майбутнього соціального працівника до превентивної діяльності

ЛІТЕРАТУРА

1. Бочарова В. Г. Социальная педагогика: диалог науки и практики / В. Г. Бочарова // Педагогика. – 2003. – № 9. – С. 4.
2. Бондаренко В. В. Методологічні та теоретичні умови виховання гуманітарно-технічної еліти / В. В. Бондаренко // Наукові праці : Науково-методичний журнал. – Миколаїв : МДГУ ім. Петра Могили, 2003. – С. 84.
3. Гайворонська В. В. Організаційно-методичні умови ефективного формування педагогічної компетентності викладачів вищих технічних закладів освіти / В. В. Гайворонська // Наукові праці : Науково-методичний журнал. – Миколаїв : МДГУ ім. Петра Могили, 2003 – Т. 28. – С. 61.
4. Капська А. Й. Соціально-педагогічна робота як інструмент соціальної політики / А. Й. Капська // Український соціум: Соціологічні дослідження та моніторинг соціальної політики (соціологія, політика, педагогіка, економіка). – 2002. – № 1. – С. 89–94.
5. Оржеховська В. М. Превентивна педагогіка : [науково-методичний посібник] / В. М. Оржеховська, О. І. Пилипенко ; АПНУ. Ін-т проблем виховання. – Ізмаїл : СМІЛ, 2006. – С. 3.
6. Романовський О. Г. Підготовка майбутніх інженерів до управлінської діяльності : [монографія] / О. Г. Романовський. – Харків : Основа, 2001. – 312 с.
7. Социальная политика и социальная работа: гендерные аспекты : учеб. пособие для студ. высших учеб. заведений / под ред. Е. Р. Ярской-Смирновой. – М. : Рос. полит. энцикл. 2004. – 292 с.
8. Тovaжнянський Л. Л. Формування і реалізація концепції підготовки національної гуманітарно-технічної еліти в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» : [навч. посіб.] / Л. Л. Тovaжнянський, О. Г. Романовський, О. С. Пономарьов. – Харків : НТУ «ХПІ», 2002. – С. 160.

Сургова С. Ю.,

Черноморский государственный университет им. Петра Могили, г. Николаев, Украина

РАЗВИТИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ КАЧЕСТВ БУДУЮЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ ПУТЕМ ВНЕДРЕНИЯ ПРЕВЕНТИВНОЙ СИСТЕМЫ ВОСПИТАНИЯ

В статье рассматривается проблема развития управленческих качеств будущих социальных работников путем внедрения превентивной системы воспитания студентов. С целью устранения недостатков традиционной системы обучения, связанных с недостаточным уровнем готовности к превентивной деятельности будущих социальных работников, предлагается разработанная нами модель, которая позволяет целенаправленно развивать способность студентов к эффективной превентивной деятельности, что подтверждают исследования, выполненные на протяжении нескольких лет.

Ключевые слова: управленческие качества; готовность к превентивной деятельности; будущие социальные работники.

**THE DEVELOPMENT OF MANAGEMENT SKILLS OF FUTURE SOCIAL WORKERS BY
IMPLEMENTING A PREVENTIVE SYSTEM OF EDUCATION**

The article deals with the problem of management skills of future social workers by implementing a preventive system of education of students. In order to address the shortcomings of the traditional system of training related to the insufficient level of preparedness of prevention of future social workers, we propose to develop a model that allows you to purposefully develop the ability of students to effective preventive action, as confirmed by studies carried out over several years.

Keywords: *management skills; readiness for preventive action; future social workers.*

Рецензенти: *Коваль Г. В., д. держ. упр.;*
Манькусь І. В., к. пед. н., доцент.

© Сургова С. Ю., 2014

Дата надходження статті до редколегії 30.10.2014 р.